Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (šestého senátu)

12. května 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Rovné zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení – Směrnice 79/7/EHS – Článek 4 odst. 1 – Diskriminace na základě pohlaví – Vnitrostátní právní úprava, která stanoví poskytnutí příspěvku k důchodu z důvodu mateřství ženám, které měly určitý počet dětí – Vyloučení nároku na tento příspěvek k důchodu u žen, které požádaly o odchod do předčasného starobního důchodu – Oblast působnosti směrnice 79/7/EHS“

Ve věci C-130/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (soud pro pracovněprávní věci č. 3 v Barceloně, Španělsko) ze dne 4. března 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 9. března 2020, v řízení

YJ

proti

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

SOUDNÍ DVŮR (šestý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda senátu, C. Toader a M. Safjan (zpravodaj), soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za YJ L. Ripoll Sans, abogada,

– za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) A. R. Trillo Garcíou a P. García Perea, jako zmocněnci,

– za španělskou vládu M. J. Ruiz Sánchez, jako zmocněnkyní,

– za Evropskou komisi C. Valero a I. Galindo Martín, jako zmocněnkyněmi,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

* Jednací jazyk: španělština.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 4 odst. 1 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (Úř. věst. 1979, L 6, s. 24; Zvl. vyd. 05/01, s. 215).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi YJ a Instituto Nacional de la Seguridad Social (Národní institut sociálního zabezpečení, Španělsko, dále jen „INSS“) týkajícího se toho, že INSS odmítl přiznat YJ příspěvek z důvodu v mateřství v rámci jejího předčasného starobního důchodu.

Právní rámec

Unijní právo

3 První a druhý bod odůvodnění směrnice 79/7 uvádějí:

„vzhledem k tomu, že čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky [(Úř. věst. 1976, L 39, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 187)], stanoví, že Rada [Evropských společenství] přijme na návrh Komise [Evropských společenství] k zajištění postupného zavedení zásady rovného zacházení v oblasti sociálního zabezpečení předpisy vymezující zejména její obsah, rozsah a prováděcí pravidla; že Smlouva [o EHS] pro tyto účely neurčila zvláštní pravomoci pro jednání;

vzhledem k tomu, že je vhodné zavést zásadu rovného zacházení v oblasti sociálního zabezpečení nejdříve v právní úpravě, která zajišťuje ochranu pro případ nemoci, invalidity, stáří, pracovního úrazu, nemoci z povolání a nezaměstnanosti, a v předpisech o sociální pomoci, pokud slouží k doplnění nebo nahrazení zmíněné úpravy“.

4 Článek 1 této směrnice stanoví:

„Účelem této směrnice je v oblasti sociálního zabezpečení a dalších složkách sociální ochrany uvedené v článku 3 postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (dále jen ‚zásada rovného zacházení‘).“

5 Článek 4 uvedené směrnice stanoví:

„1. Zásada rovného zacházení znamená vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, například s ohledem na manželský nebo rodinný stav, zejména pokud jde o:

– oblast působnosti systémů a podmínek přístupu k nim,

– povinnost přispívat a výpočet výše příspěvků,

– výpočet dávek včetně zvýšení, na které vzniká nárok s ohledem na manželku nebo manžela nebo vyživované osoby, a podmínky trvání a zachování nároku na dávky.

2. Zásada rovného zacházení se nedotýká opatření na ochranu žen z důvodu mateřství.“

6 Článek 7 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Tato směrnice se nedotýká práva členských států vyloučit z její oblasti působnosti:

a) stanovení důchodového věku pro účely poskytování starobních důchodů a důsledků, které z toho mohou vyplývat pro jiné dávky;

b) výhody poskytované v oblasti důchodového pojištění osobám, které vychovaly děti; nabytí nároku na dávky po obdobích přerušení zaměstnání v důsledku vychovávání dětí;

[…]“

Španělské právo

7 Článek 60 Ley General de la Seguridad Social (obecný zákon o sociálním zabezpečení), v konsolidovaném znění schváleném Real Decreto Legislativo 8/2015 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (královské legislativní nařízení 8/2015, kterým se schvaluje přepracované znění obecného zákona o sociálním zabezpečení) ze dne 30. října 2015 (BOE č. 261 ze dne 31. října 2015, s. 103291) (dále jen „LGSS“), nadepsaný „Příspěvek z důvodu mateřství k příspěvkovým důchodům ze systému sociálního zabezpečení“, zní následovně.

„1. Ženám, které měly vlastní či osvojené děti, a pobírají starobní, vdovský či trvalý invalidní důchod v kterémkoli režimu v rámci systému sociálního zabezpečení, se přiznává příspěvek k důchodu vzhledem k jejich demografickému přínosu k sociálnímu zabezpečení.

Uvedený příspěvek, který má pro všechny účely právní povahu příspěvkového veřejného důchodu, sestává z částky získané uplatněním určité procentní hodnoty na vyměřovací základ, a to v závislosti na počtu dětí:

a) v případě 2 dětí: 5 %;

b) v případě 3 dětí: 10 %;

c) v případě 4 či více dětí: 15 %.

Pro účely vzniku nároku na příspěvek, jakož i jeho výši, se zohledňují pouze děti narozené či osvojené před vznikem nároku na příslušný důchod.

2. Přesáhne-li částka původně přiznaného důchodu hranici stanovenou v článku 57 bez uplatnění příspěvku, nesmí být součet důchodu a příspěvku vyšší než uvedená hranice zvýšená o 50 % poskytnutého příspěvku.

Obdobně platí, že dosáhne-li částka přiznaného důchodu hranici stanovenou v článku 57 jen s uplatněním části příspěvku, vzniká dotyčné osobě rovněž nárok na 50% části příspěvku, o kterou je překročena horní hranice platná v příslušném okamžiku.

V případech, kdy na základě právních nebo správních předpisů může být horní hranice překročena z jiných důvodů, se příspěvek vypočítá v souladu s tímto odstavcem tak, že se jako počáteční výše důchodu zohlední výše horní hranice platná v příslušném okamžiku.

Vzniká-li nárok na důchod, k němuž je požadován příspěvek, sečtením dob pojištění získaných poměrným dílem na základě mezinárodních pravidel, vypočítá se příspěvek z teoretického důchodu, na který by vznikl nárok, a na výslednou částku se uplatní příslušný poměr dob.

[…]

4. Příspěvek k důchodu nepřísluší v případech dobrovolného odchodu dotyčné osoby do předčasného starobního důchodu ani v případech odchodu do částečného důchodu podle článků 208 a 215.

Příslušný příspěvek k důchodu se však přizná v okamžiku přechodu z částečného do plného starobního důchodu po dosažení potřebného důchodového věku.

[…]“

8 Článek 208 LGSS, nadepsaný „Dobrovolný odchod dotyčné osoby do předčasného starobního důchodu“, stanoví:

„1. Dobrovolný odchod dotyčné osoby do předčasného starobního důchodu podléhá následujícím podmínkám:

a) Do dosažení důchodového věku, který se uplatní v každém z případů podle čl. 205 odst. 1 písm. a), jí chybí nejvýše dva roky, aniž se pro tyto účely zohlední koeficienty snížení uvedené v článku 206.

b) Prokáže minimální skutečnou dobu pojištění v délce 35 let, aniž se pro tyto účely zohlední podíl dob na základě mimořádné odměny za práci. Výlučně pro tyto účely se zohlední pouze délka povinné vojenské služby nebo náhradní sociální služby v maximální délce jednoho toku.

c) Po doložení obecných a zvláštních podmínek pro tento druh starobního důchodu musí příslušející částka důchodu přesahovat částku minimálního důchodu, který by dotyčné osobě příslušel na základě jejích rodinných poměrů při dosažení věku 65 let. V opačném případě nelze odejít do tohoto druhu předčasného starobního důchodu.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

9 Na základě své žádosti dosáhla YJ rozhodnutím INSS ze dne 11. prosince 2017 toho, že může odejít do předčasného starobního důchodu a pobírat důchod s účinností ode dne 4. prosince 2017. YJ podala proti tomuto rozhodnutí stížnost, v níž uvedla, že INSS jí měl přiznat příspěvek k důchodu z důvodu mateřství stanovený v článku 60 LGSS, jelikož měla tři děti.

10 Vzhledem k tomu, že INSS tuto stížnost zamítl rozhodnutím ze dne 9. května 2018 z důvodu, že se příspěvek k důchodu z důvodu mateřství nepoužije v případě, kdy si dotyčná osoba zvolila odchod do předčasného starobního důchodu, předložila YJ věc Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (soud pro pracovněprávní věci č. 3 v Barceloně, Španělsko). Před předkládajícím soudem v podstatě tvrdí, že článek 60 LGSS vede k diskriminaci žen, které jelikož si zvolily odchod do předčasného starobního důchodu, nemohou mít nárok na uvedený příspěvek k důchodu z důvodu mateřství.

11 Předkládající soud připomíná, že v rozsudku ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075), měl Soudní dvůr za to, že článek 60 LGSS, na který se nevztahuje výjimka stanovená v čl. 4 odst. 2 směrnice 79/7, ani výjimka stanovená v čl. 7 odst. 1 písm. b) této směrnice, představuje přímou diskriminaci na základě pohlaví, kterou uvedená směrnice zakazuje.

12 Předkládající soud dodává, že neexistuje žádný důvod, proč by nebylo možné uplatnit *mutatis mutandis* úvahy Soudního dvora v uvedeném rozsudku s ohledem na všechny ženy, které se nacházejí ve stejné situaci, nezávisle na druhu a dni přístupu k důchodovému systému, na základě něhož přísluší tentýž příspěvek k důchodu z důvodu mateřství.

13 Předkládající soud si tak klade otázku, zda režim stanovený v článku 60 LGSS, podle kterého je nárok na příspěvek k důchodu z důvodu mateřství stanovený v tomto článku vyloučen u žen, které si podobně jako YJ zvolí odchod do předčasného starobního důchodu – na rozdíl od žen, které do starobního důchodu odcházejí v zákonném věku, nebo které odcházejí do předčasného starobního důchodu z důvodu činnosti vykonávané v průběhu jejich profesního života, z důvodu zdravotního postižení nebo v návaznosti na ukončení činnosti během období, které bezprostředně předchází odchodu do starobního důchodu z důvodů, které jim nelze přičítat – je v souladu se zásadou unijního práva zaručující rovné zacházení v širokém smyslu, tedy pro muže i ženy, ale rovněž pro ženy ve srovnání s jinými ženami, a zda tak tento režim nepředstavuje přímou diskriminaci ve smyslu směrnice 79/7.

14 Za těchto podmínek se Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (soud pro pracovněprávní věci č. 3 v Barceloně) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Lze takové ustanovení, jako je čl. 60 odst. 4 [LGSS], jež nárok na příspěvek k důchodu z důvodu mateřství vylučuje u žen, které do předčasného starobního důchodu odcházejí dobrovolně – na rozdíl od žen, které do starobního důchodu odcházejí v zákonném věku, nebo které odcházejí do předčasného starobního důchodu, avšak z důvodu činnosti vykonávané v průběhu jejich profesního života, zdravotního postižení nebo proto, že pracovní činnost ukončily před vznikem nároku na starobní důchod z důvodů, které jim nelze přičítat – považovat za přímou diskriminaci ve smyslu směrnice 79/7?“

K předběžné otázce

15 Úvodem je třeba uvést, že předkládající soud ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce zmiňuje směrnici 79/7 obecně, aniž uvádí ustanovení této směrnice, jejíž nebo jejichž výklad požaduje.

16 Jak z formulace položené otázky, tak z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce však vyplývá, že cílem této otázky je ve skutečnosti určit existenci přímé diskriminace na základě pohlaví ve smyslu směrnice 79/7, která je zakázána čl. 4 odst. 1 této směrnice, který stanoví, že zásada rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení znamená vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, například s ohledem na manželský nebo rodinný stav dotyčné osoby.

17 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury v rámci spolupráce s vnitrostátními soudy zavedené článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout předkládajícímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen, a z tohoto hlediska je na Soudním dvoru, aby případně přeformuloval otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 27 a citovaná judikatura).

18 Za účelem poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu je tedy třeba položenou otázku chápat tak, že jejím cílem je v podstatě určit, zda čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví ve prospěch žen, které měly alespoň dvě vlastní či osvojené děti, příspěvek k důchodu z důvodu mateřství v případě odchodu do starobního důchodu v zákonném věku nebo odchodu do předčasného starobního důchodu z určitých důvodů stanovených zákonem, ale nikoliv v případě dobrovolného odchodu dotyčné osoby do předčasného starobního důchodu.

19 V tomto ohledu je třeba připomenout, že pojem „přímá diskriminace na základě pohlaví“, na který se odkazuje v čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7, musí být chápán v tom smyslu, že se vztahuje na všechny situace, v nichž je s určitou osobou z důvodu jejího pohlaví zacházeno méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci [rozsudek ze dne 26. června 2018, MB (Změna pohlaví a starobní důchod), C-451/16, EU:C:2018:492, bod 34]. Z toho vyplývá, že k tomu, aby se mohlo jednat o přímou diskriminaci „na základě pohlaví“, je třeba, aby s určitou osobou bylo z důvodu její příslušnosti k mužskému nebo ženskému pohlaví zacházeno nepříznivě.

20 Mimoto je třeba zdůraznit, že podle svého nadpisu, jakož i svého článku 1 ve spojení s prvním a druhým bodem odůvodnění je cílem směrnice 79/7 postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení. Kromě toho legislativní zkratka definovaná v článku 1 této směrnice svědčí o tom, že výraz „zásada rovného zacházení“ použitý ve zbývající části uvedené směrnice musí být chápán tak, že odkazuje zkráceně na „zásadu rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení“.

21 Pojem „diskriminace na základě pohlaví“ uvedený v čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 se tedy může týkat pouze případů diskriminace mezi pracovníky mužského pohlaví a pracovnicemi ženského pohlaví.

22 Za těchto podmínek nelze čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 pojmout tak, že představuje ustanovení unijního práva zaručující rovné zacházení v širokém smyslu, to znamená rovněž mezi osobami příslušejícími ke stejnému pohlaví. Pojem „přímá diskriminace na základě pohlaví“, na který se odkazuje v tomto ustanovení, naopak zahrnuje situaci, ve které je se pracovníky či pracovnicemi zacházeno méně příznivě z důvodu jejich příslušnosti k mužskému nebo ženskému pohlaví v porovnání s jinými pracovníky či pracovnicemi opačného pohlaví ve srovnatelné situaci.

23 V projednávaném případě se situace, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, týká ženy, která vzhledem k tomu, že si zvolila odchod do předčasného starobního důchodu, nemůže mít nárok na příspěvek k důchodu z důvodu mateřství, a má tak za to, že je s ní zacházeno méně příznivě než se ženami, které vzhledem k tomu, že do starobního důchodu odešly v zákonném věku nebo odešly do předčasného starobního důchodu z určitých důvodů stanovených zákonem, nárok na tento příspěvek k důchodu mít mohou.

24 Směrnice 79/7 se přitom na takovou situaci nemůže použít, jelikož kritérium, na základě něhož je přiznání dotyčného příspěvku k důchodu z důvodu mateřství odepřeno ženám, které dobrovolně odejdou do předčasného starobního důchodu, spočívá nikoli v pohlaví dotyčného pracovníka, nýbrž v podmínkách jeho odchodu do starobního důchodu, takže údajné diskriminační zacházení není „založeno na pohlaví“. Dotyčná situace se navíc týká nikoli diskriminace mezi pracovníky mužského pohlaví a pracovnicemi ženského pohlaví, ale údajného narušení rovného zacházení s pracovnicemi ženského pohlaví ve srovnání s jinými takovými pracovnicemi.

25 Tento závěr není zpochybněn rozsudkem ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075), i když se věc, v níž byl uvedený rozsudek vydán, týkala stejné vnitrostátní právní úpravy, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení. V uvedené věci měl totiž žalobce v původním řízení, který byl pracovníkem mužského pohlaví, za to, že je s ním zacházeno méně příznivě než s pracovnicemi ženského pohlaví, jelikož mu byl dotčený příspěvek k důchodu z důvodu mateřství odepřen z důvodu, že přísluší k mužskému pohlaví. V uvedeném rozsudku tak Soudní dvůr mohl založit své úvahy na směrnici 79/7 v rozsahu, v němž se takto tvrzené narušení rovného zacházení týkalo pracovníků mužského pohlaví ve srovnání s pracovnicemi ženského pohlaví, a bylo tedy založeno na pohlaví dotyčného pracovníka, čemuž tak v projednávané věci není.

26 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že situace, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, nespadá do oblasti působnosti směrnice 79/7.

27 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že se směrnice 79/7 nepoužije na vnitrostátní právní úpravu, která stanoví ve prospěch žen, které měly alespoň dvě vlastní či osvojené děti, příspěvek k důchodu z důvodu mateřství v případě odchodu do starobního důchodu v zákonném věku nebo odchodu do předčasného starobního důchodu z určitých důvodů stanovených zákonem, ale nikoliv v případě dobrovolného odchodu dotyčné osoby do předčasného starobního důchodu.

K nákladům řízení

28 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (šestý senát) rozhodl takto:

Směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení se nepoužije na vnitrostátní právní úpravu, která stanoví ve prospěch žen, které měly alespoň dvě vlastní či osvojené děti, příspěvek k důchodu z důvodu mateřství v případě odchodu do starobního důchodu v zákonném věku nebo odchodu do předčasného starobního důchodu z určitých důvodů stanovených zákonem, ale nikoliv v případě dobrovolného odchodu dotyčné osoby do předčasného starobního důchodu.

Podpisy